

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПЕДАГОГІКА
ВИЩОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ
ШКОЛИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ №13

СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК

**"МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ"**

Кривий Ріг КДІТУ
2005

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Збірник наукових праць №13

Спеціальний випуск

**МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Кривий Ріг
КДПУ
2005

УДК 378.147:745/749 + 372, 874

Редакційна колегія

- Буряк В. К.** доктор педагогічних наук, професор, ректор КДПУ (головний редактор);
- Штельмах Г. Б.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, (відповідальний секретар);
- Козлов А. В.** доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури;
- Комаров В. О.** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії України;
- Кондрашова Л. В.** доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи КДПУ, академік МАТО;
- Макаров Р. М.** доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки;
- Пікельна В. С.** доктор педагогічних наук, професор

Затверджено постановою президії Вищої атестаційної комісії України від 12.06.02 № 1- 05/6

Друкуються за рішенням вченої ради КДПУ (протокол № 4 від 10.11.2005)

УДК 378.147:745/749+372,874

ББК 74.2+74.58

П24 Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць № 13. – Спеціальний випуск: Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи / Редкол.: Буряк В. К. (гол. ред.) та ін. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – 316 с.

У збірнику опубліковано статті за результатами наукових досліджень, у яких висвітлено теоретико-методологічні засади професійної підготовки вчителя, проблеми методики викладання образотворчого та декоративного мистецтва, дизайну, інженерної графіки, теорії та історії мистецтва, художньої культури, музичного виховання, викладання основного інструменту, вокалу й диригування, а також використання новітніх технологій у галузі художньо-педагогічної та музично-педагогічної освіти.

Матеріали збірника призначені для викладачів і студентів навчальних закладів різних рівнів акредитації та широкого колу наукових працівників.

ISBN 996-7406-29-6

УДК 378.147:745/749+372,874

ББК 74.2+74.58

П24 Педагогика высшей и средней школы: Сб. научных работ № 13. – Специальный выпуск: Творчески-педагогическое образование: проблемы и перспективы / Редкол.: Буряк В. К. (гл. ред.) и др. – Кривой Рог: КДПУ, 2005. – 316 с.

В сборнике опубликованы статьи по результатам научных исследований, в которых освещены теоретико-методологические основы профессиональной подготовки учителя, проблемы методики преподавания изобразительного и декоративного искусства, дизайна, инженерной графики, теории и истории искусства, художественной культуры, музыкального воспитания, преподавания основного инструмента, вокала и дирижирования, а также использование современных технологий в отрасли художественно-педагогического и музыкально-педагогического образования.

Материалы сборника предназначены для преподавателей и студентов учебных заведений разных уровней аккредитации и широкого круга научных работников.

ISBN 996-7406-29-6

© КДПУ, 2005.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДИЗАЙНУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ

Антонович Є.,

Київський інститут реклами

Анотація. В статті розглядаються проблеми й завдання в галузі розробки провідних напрямків розвитку українського дизайну та дизайнерської освіти.

Ключові слова: дизайн, теорія та методологія, національна модель, дизайнерська освіта.

Аннотация. Антонович Е. Теория и методика дизайна в контексте развития современного национального дизайна. В статье рассматриваются проблемы и задачи в области разработки ведущих направлений развития современного украинского дизайна и дизайнерского образования.

Ключевые слова: дизайн, теория и методология, национальная модель, дизайнерское образование.

Annotation. Antonovich E. Theory and method of design in the context of development of modern national design. Problems and tasks in domain of development of leading elaboration directions of modern ukrainian design and designer education are examined in the article.

Keywords: design, theory and methodology, national model, designer education.

Постановка проблеми. Особлива роль дизайнерської або проектно-культурної культури в сучасному світі обумовлена тим, що ця галузь діяльності трактується як універсальне мистецтво єднання ідеї, форми та функції. Професійне розуміння дизайну, яке виникло на початку ХХ століття, сьогодні сприймається як вузькоспеціальне і вимагає корегування у зв'язку зі значним розширенням сфери проектно-дизайнерської діяльності, а отже, подальших розробок теорії і методики дизайну, зокрема – пошуку змісту його національної моделі. Сказане стосується як практичної участі професійних дизайнерів у творенні предметного світу, так і підготовки фахівців відповідних дизайнерських спеціальностей. Саме концепція національної моделі дизайну визначатиме стратегії розвитку в країні конкретних напрямків усіх рівнів дизайнерської освіти.

Роботу виконано у контексті програм НДР Київського інституту реклами.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми теорії та практики дизайну й методики викладання дизайнерських дисциплін входять до кола зацікавлень багатьох сучасних вчених. Теоретичні питання досліджуються в працях О. Хмельовського, В. Даниленка, С. Мигалія, В. Шпільчака. Вагомий внесок у розробку концепції розвитку національного дизайну зробили провідні київські науковці В. Свірко, В. Сьомкін, О. Маторін. Проте визначення провідних завдань формування моделі національного дизайну потребує подальшого розвитку.

Мета роботи. Виявлення місця й ролі дизайну в житті сучасного вітчизняного суспільства, формулювання основних завдань з формування концепції його національної моделі та шляхів їх реалізації.

Отримані результати. Головними чинниками, які зумовлюють формування сучасної теорії та методики дизайну є проблеми розвитку економіки України, а саме – конкурентоспроможність та гуманізація товаровиробництва. Ці проблеми передусім потребують врахування їх у відповідних дизайнерських закладах та фахових дисциплінах дизайнерської освіти. Професійна реформа, яка повинна лягти в основу подальшого розвитку вітчизняного дизайну, передбачає розширення рамок розуміння дизайнерської освіти і дизайну в цілому. Перспектива розвитку українського дизайну – орієнтація на розгортання дизайнерського підходу в різних сферах буття людини з метою розвитку цих сфер через впровадження специфічних методичних прийомів та їх застосування, насамперед, у проєктній діяльності.

Як засвідчує практика, у 1990-і роки все активніше втручається в найскладніші проблеми, що виникли на хвилі технічного прогресу, екологічний дизайн (маємо на увазі ідею створення екологічно чистого виробництва алюмінію, концентральні дизайн-розробки, пов'язані з проблемою вторинної сировини тощо). Коло проблем екологічного дизайну постійно розширюється: процеси виробництва, розподілу та споживання товарів, утилізація відходів осмислюються як система зв'язків, на яку дизайнер може вплинути певним чином своїми рішеннями. При цьому критерії охорони навколишнього середовища,

економії не відновлюваних природних ресурсів, екологічно чистих технологій та екологічності самих виробів розглядаються як найважливіші. Питання про співвідношення користі та шкоди від виробництва продукту для системи в цілому повинні розглядатися як основні професійні орієнтири в роботі дизайнера.

Важливим методологічним аспектом використання дизайну є розуміння того, що найбільшою загальнонародською проблемою є вихід людини з-під влади штучного техносвіту, який має здійснюватись за рахунок гуманізації взаємодії людини і техніки [2, 395]. Сьогодні дизайн повинен бути орієнтований не тільки на екологічне проектування, але й на розв'язання соціальних проблем, тісно пов'язаних з екологічними. У зв'язку з цим має бути використаний як зарубіжний. Так і вітчизняний досвід, насамперед – національного науково-дослідного інституту дизайну [5, 369].

Широка участь дизайнерів у вирішенні масштабних комплексних народногосподарських проблем обумовила появу та необхідність розвитку такої форми дизайн-діяльності як соціальний дизайн (соціодизайн). З огляду на те. Що середовищ ний підхід і врахування соціальних аспектів завжди були складовими дизайну, необхідно відмітити тенденцію до поступового зміщення акцентів діяльності дизайнерів під час проектування об'єктів навколишнього середовища в бік соціально-культурного напрямку [1, 153].

Враховуючи, що соціодизайн проявляється у повній мірі під час розв'язання найважливіших комплексних завдань і розроблення проблем державного значення, де екологічні, соціальні, етнічні та культурологічні аспекти переважають, а естетичні, ергономічні, функціональні та експлуатаційні є базовими, розроблення методів соціодизайну є важливою складовою дизайн-діяльності та дизайн-освіти в умовах становлення в Україні ринкової економіки. Методологія еко- і соціодизайну повинна бути направлена як на вирішення конкретних екологічних та соціальних проблем. Так і на структурування та оптимізацію видів діяльності, пов'язаних із запобіганням або ліквідацією техногенних чи екологічних катастроф [4, 304].

Потребують термінового розроблення методичні аспекти організації та реалізації дизайну виставково-ярмаркової діяльності, їх складових щодо підвищення їх ефективності, сприяння розвитку економіки. Промислового комплексу. Початком робіт у цьому напрямку має бути розробка та обґрунтування концепції виставково-ярмаркової діяльності в Україні, що передбачає формування моделей діяльності, пов'язаних з організацією та проведенням науково-технічних та промислово-торговельних ярмарків в Україні та участю національних підприємств у відповідних акціях за межами країни. Метою такої діяльності має бути досягнення політичної та економічної ефективності виставково-ярмаркової діяльності, розвитку виробництва конкурентоспроможної продукції українських підприємств. Для реалізації зазначених завдань, що вимагають відповідно підготовлених фахівців, в Київському інституті реклами створено єдині в Україні кафедри дизайну реклами та виставково-ярмаркової діяльності.

Не менш важливою проблемою є розробка методичних питань дизайн-проектування тари та упаковки, що обумовлена наявністю жорсткої міжнародної конкуренції, розумінням значення упаковки і тари як візитної картки товару та вирішенням проблеми транспортування і складування продукції. Комплекс дизайнерських проблем у галузі виробництва, розвинення асортименту та підвищення якості тари й упаковки в Україні, що вимагає розв'язання, доцільно вирішувати в рамках спеціальної програми "тара і упаковка". Сформульовані дизайнерські та ергономічні вимоги до тари і упаковки повинні стати науково-методичною основою для формування нормативної бази із створення цієї продукції [3, 235].

Проблеми розвитку теорії і методики дизайну пов'язані з актуальним практичним питанням сучасної економіки: формуванням асортиментної політики. Насамперед у промисловому комплексі України. Дотепер асортиментна політика розглядалась в основному як питання формування та оптимізації асортименту з позицій різних відомств. Проте, асортиментна політика повинна забезпечити баланс інтересів усіх учасників системи виробництва та споживання продукції

з врахуванням того. Що усі вони є суб'єктами діяльності промислово-економічного комплексу з одного боку. А з іншого – учасниками соціально-культурних процесів, що відбуваються в суспільстві.

Розробка теоретичних проблем асортиментної політики з використанням методології дизайну дозволить значно підвищити ефективність виробництва в промисловому комплексі на рівні держави, регіону, галузі і кожного підприємства.

Вкрай актуальними є методичні проблеми кольорографії та декоративно-захисних покриттів. В Україні досі не створено системи колористичного та кольорографічного забезпечення виготовлення промислових виробів. У державі відсутні служби, що відповідають за асортимент, стандартні зразки кольорів декоративно-захисних покриттів та матеріалів, досліджень з кольорографії. Україна несе значні матеріальні і моральні збитки. Купуючи за кордоном необхідні стандартизовані зразки кольору, а українські промислові вироби втрачають свою привабливість та конкурентоспроможність.

Особливе місце у контексті розвитку теорії та методики дизайну займає проблема впровадження бізнес-дизайну, якому притаманне не лише комплексне бачення проблем, що професійно вирішуються, а й ефективне реагування на ринкові ситуації, врахування ціноутворення, всього механізму товарно-грошового перетворення. Бізнес-дизайн передбачає активну позицію дизайнера на всіх етапах створення продукції та її перетворення в товар. Ця форма дизайну є найбільш ефективною в умовах ринкових відносин і має бути широко впроваджена на теренах України. Осмислення багатого досвіду функціонування бізнес-дизайну у високорозвинених країнах, доопрацювання теоретико-методичних аспектів з врахуванням вітчизняних економічних умов дозволить забезпечити послідовне впровадження цієї прогресивної та економічно ефективною форми дизайну.

Нарешті, дуже важливою проблемою сучасного вітчизняного дизайну є досягнення певного рівня споживання в сучасному українському суспільстві. Не секрет, що споживання в сучасному світі

все активніше регулює суспільні процеси і виконує функції, які до того належали культурі. У нашому контексті це означає, що ми повинні виховати свідомого вітчизняного споживача, здатного оцінити результати високопрофесійної дизайнерської діяльності та формувати попит на відповідну продукцію. Тобто, необхідно широко запроваджувати елементи дизайнерських знань у нану загальну освіту, у навчальні плани загальноосвітніх шкіл та позашкільних закладів.

Висновки. Як видно з вищевикладеного, до проблем теорії та методики дизайну, що потребують розробки та впровадження в практичну діяльність у найближчі роки в Україні, можна віднести наступні: бізнес-дизайн, соціодизайн, ергодизайн, дизайн реклами, підприємництво в дизайні, дизайн-маркетинг як новий якісний рівень маркетингової діяльності, асортиментна політика в промисловому комплексі, система кольорографічного забезпечення розробки та виготовлення продукції, спеціалізація дизайн-освіти та підготовка вчителів і викладачів у галузі дизайну.

Подальший напрямок досліджень. Матеріали публікації можуть бути використані для розбудови дизайнерських спеціальностей та спеціалізацій цього спрямування в художньо-педагогічній освіті.

Література

1. Луженький С., Мигаль С. Дизайн і предметний світ // Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції. Вип. 3. Збірн. наук. праць. – К., 2005. – С. 152-156.
2. Мигаль С. Львівська дизайнерська школа: проблеми і завдання / Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта. Вип. 5. – Львів, 2000. – С. 387-392.
3. Рубнов А., Свірко В., Сьомкін В. Вітчизняний дизайн: концепція розвитку // Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції. Вип. 3. Збірн. наук. праць. – К., 2005. – С. 234-243.
4. Сьомкін В. Сучасні аспекти розвитку дизайн-діяльності в умовах глобалізації світової економіки // Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції. Вип. 3. Збірн. наук. праць. – К., 2005. – С. 303-309.
5. Шпильчак В. Становлення та розвиток системи дизайн-освіти в Україні в 90-х роках // Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції. Вип. 3. Збірн. наук. праць. – К., 2005. – С. 369-372.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІК ТА ТЕХНОЛОГІЙ БАТІКА В РОБОТІ НАД ДИПЛОМОМ

Балуєк Л. В.,

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розглядаються теоретичні та практичні аспекти формування художнього образу в техніках батіку в процесі виконання студентами-випускниками дипломного завдання.

Ключові слова: дипломне завдання, композиція, батік.

Аннотация. Балуєк Л. В. Особенности использования техник и технологий батика в работе над дипломом. В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты формирования художественного образа в техниках батика в процессе выполнения студентами-выпускниками дипломного задания.

Ключевые слова: дипломное задание, композиция, батик.

Annotation. Balyuk L. V. Particularities of the use technician and technology of batik in work on diploma. In article are considered theoretical and practical aspects of the shaping the artistic image in technician батика in process of the execution student-graduate of the degree task.

Keywords: degree task, composition, batik.

Постановка проблеми. Система освіти художника-педагога потребує суттєвого коректування та оновлення, але фактом лишається те, що, понад усе, необхідно сформувати професіоналізм, широту світосприйняття, самостійність мислення, які сприяють творчим успіхам майбутнього учителя образотворчого мистецтва. В широкому розумінні художник-педагог це і філософ, і громадянин, і демократ.

Техніки батіку як складова фахової підготовки насамперед привабливі тим, що вони не замикаються на вузьких задачах технології, а мають на меті показати підготовку всебічно розвинутої творчої особистості. Саме такий підхід дозволяє нашим випускникам працювати плідно не тільки в текстилі, але й в інших галузях художньої та педагогічної діяльності.

Для цього необхідно різнобічно розвинути творчі здібності студента, навчити його по-особливому бачити – у мистецтві, у житті й у орнаменті – всюди бачити спосіб художнього самовираження, імпульс, що спонукає до творчості. Художник-педагог принесе багато користі, якщо він одержить широку гуманітарну освіту та фахову підготовку.

Робота виконана у контексті програм НДР Криворізького державного педагогічного університету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Публікації, що стосуються даного питання не враховують специфіки художньо-графічного факультету. Грунтовний підручник В. Н. Козлова “Основы художественного оформления текстильных изделий” [2] розрахований на спеціалістів легкої промисловості. Цікаві методичні рекомендації відділення декоративного текстилю Львівської академії декоративного мистецтва, але вони мають невеликий тираж і розроблені для конкретної спеціальності художника декоративного текстилю.

Формування цілей статті. У випадку, коли студенти обрали техніку батіку для виконання дипломного завдання, вони не завжди вміють організувати хід роботи, узагальнити напрацьований матеріал, інтерпретувати творчий задум. Мета статті – допомогти студентам-випускникам системно і послідовно виконати дипломне завдання, своєчасно зорієнтуватись при виборі теми та техніки розпису.

Результати дослідження. Роботі над батіком притаманна оригінальність рішення: трактувати ідею можна непередбачено цікаво – головне, щоб вона була своя, індивідуальна. Особливу увагу потрібно приділяти умовно-декоративному зображенню. Підходи до теми повинні бути такими, щоб дати можливість широкої варіабельності композиційних рішень, глибокого проникнення в матеріал. В першу чергу увага приділяється роботі з кольором як основним інструментом художника текстилю. Причому колір в композиції бажано пов'язувати безпосередньо із завданнями по живопису та малюнку.

Підходи до визначення дипломного завдання починаються з курсових та науково-творчих студентських робіт, щоб бути ерудованими по таким напрямкам як історія класичного текстилю, історія костюму, етнографія, естетика. Багато часу необхідно проводити не лише в аудиторіях, але й у бібліотеках і на виставках. Свобода самовираження, широта набутих знань та навичок допоможе формуванню універсальності художника-педагога. Робота над дипломом це процес сумісної творчості: викладач і студент разом обговорюють запропоновані автором диплому ескізи. В залежності від задуму, відповідно індивідуальності студента, викладач розробляє

спеціальні завдання та вправи. Етап роботи над ескізами дуже важливий, тому що в ньому з найбільшою силою проявляються творчі здібності студента.

Технологічні особливості батіка органічно поєднуються з естетичними функціями, що в останній час все більше розвивають його образотворчі можливості. Досвід сучасного авторського розпису в Україні свідчить про різні шляхи нового осмислення народного мистецтва, етносу, схильність до вишуканих ліній, новацій в області пошуку нових форм.

Розквіт розпису на тканині актуалізувався внаслідок широкого введення його в навчальні програми мистецьких освітніх закладів і більшість цікавих творчих знахідок у цій техніці належить молодим художникам. Як правило, в творах сучасних художників текстилю використовуються одночасно декілька різноманітних технік та прийомів: батік, вибійка поєднуються з ткацтвом, шлегінням, аплікацією і т. д. у різних варіаціях. Для того, щоб вирішити індивідуальні творчі задуми в мистецтві батіка, слід бути відданим цьому виду протягом досить довгого творчого шляху та експерименту, та мати можливість зіставити свої твори з творами колег.

Започаткувати ознайомлення з текстильними техніками доцільно починаючи від основ, а саме з історії їх виникнення та становлення.

Приступаючи до розробки ескізу батіка необхідно мати на увазі кілька аспектів, які потрібно контролювати водночас.

Перш за все необхідно мати уявлення про різні види ручного розпису та бажано зробити кілька вправ в цих техніках, щоб відчувати свободу творчого задуму відносно технології. В процесі виконання вправ з'являється певний досвід та можливість ознайомитись з слабкими і сильними якостями, виразними засобами та окремими можливостями різних технік.

Слід зауважити, що в залежності від виду тканини по різному сприймається зображене на ній. М'які кольорові відносини притаманні виробам з шифону, крепдешину, на бавовні кольори більш насичені, контрастні.

Характер зображення в текстильних композиціях максимально залежить від техніки виконання. В холодному батіку лінія-контур е

найважливішим виразним засобом, що дає можливість надати особливої графічності зображенню, в гарячому батіку живописні декоративні відносини, великі плями чистих кольорів, у вільному розписі тонкі переходи кольорів, набрызки, загустки. Звідси сам по собі виникає висновок, що в пошуках композиції батіку є найважливішими кольорові відносини. Прекрасний за малюнком задум можна зіпсувати невдалим колористичним рішенням. Тому важливо мати на увазі основи кольорознавства. Тут треба відмітити як головні три кольори жовтий, синій, червоний. Чистий жовтий і чистий синій кольори, так, як і чистий червоний і чистий зелений кольори є парними, взаємодоповнюючими. Всі інші, проміжні кольори отримуються змішуванням основних.

Для початку роботи в текстильному розписі досить мати фарби жовтого, червоного і синього кольорів, хоча б двох відтінків. Яскраво-червоний колір є теплим, рубіновий – холодним кольором, брильянтово-синій – теплим синім, васильковий – холодним, яскраво-зелений – теплим, темно-зелений – холодним кольором.

Існує три способи змішування кольорів: механічний (змішування кольорів), лесування (накладання одного кольору на інший, з утворенням третього), і оптичний (два кольори, розміщаючись на площині у вигляді дрібних точок, смуг та орнаментальних форм, створюють оптичне відчуття нового кольору).

Перший спосіб характерний для розпису холодного батіку, два інших – для гарячого. Користуючись усіма способами змішування кольорів, можливо збільшити свою палітру.

Колір в розпису має найважливіше значення, хоча кольорова палітра обмежена технологією. Колір при фарбуванні перекривається 4-5 разів, тому спочатку бажано переважно працювати в теплій, або холодній гамі. Це дає неабиякі кольорові ефекти, характерні для конкретного виду розпису. Працюючи розчинами барвників з використанням принципу накладання кольорів, можна одержати чудові результати. Золотий засвітиться за рахунок перекриття малиновим; тонка прозорість з'явиться в поєднанні рожевого, сірого та бузкового кольорів, що допоможе передати простір в зображенні.

В батіку існують неможливі в живописі поєднання – кольорова пляма завжди огорнута восковим контуром, тому кольори однієї гами,

наприклад, голубий, темно-синій, або золотий, оранжевий, червоний не зливаються, а складають загальну колористичну атмосферу. Велике значення в батіку має чорний колір, особливо, коли він виступає без прокладки іншого кольору, таким чином він одержує глибину та матовість.

Працюючи в класичній техніці важливо мати на увазі, що світло є одним з засобів, які допомагають фарбам здобути додаткову насиченість, але не слід залишати вироби так, щоб вони довго знаходились під впливом сонячного світла, оскільки батік вигорає.

Класичний батік має свої вимоги відносно композиції. Тіні, півтони тут технічно неможливі, батіку притаманні площинні рішення до того ж восковий контур надає виробу графічності і динамізму. Співвідношення великих кольорових плям і подробиці орнаменту складають основні переваги класичного батіка. Східний батіковий орнамент налічує більше 10 тисяч рисунків. При виборі теми визначається міра стилізації. Потрібно твердо стояти на тому, що кожен декоративний елемент роботи повинен бути виправданим за смыслом, наприклад, орнамент може відігравати в роботі роль музичного ритму.

Беручи до уваги точний порядок накладання кольорів, переходячи від етапу до етапу зі змушеними зупинками, художник вступає до діалогу з технологією. Навіть при великому досвіді неможливо вгадати колір, тому класичний батік передбачає корективи задуму, що дає можливість імпровізації. Вироби, виконані в класичній техніці батіка, як ніякі інші передають чутливу природу творчості і залишають у глядача цілісне сприйняття твору.

Кожна техніка батіку потребує від автора особливого ритму роботи, має свій характер. Так звана змішана техніка несе в собі ефектне поєднання різних за природою прийомів, тонкі градації кольору, вишуканість колориту, кольорова єдність допомагають гармонізувати сюжет та об'єднують кількість деталей.

Комбіновані авторські техніки полягають не тільки в поєднанні різних технік батіка, а й у застосуванні різних допоміжних матеріалів, та використанні розписаної тканини як допоміжного виразного засобу. Допоміжними матеріалами можуть бути скляне намисто, шовкові нитки, тощо. Їх застосовують для передачі об'єму в композиції.

Розписані в різні кольори шматки тканини можна використовувати для складних аплікацій та колажів. Авторські техніки можуть бути дуже цікавими, але важливо, щоб всі пошуки не звелись тільки до отримання гарних ефектів, необхідно, щоб використані засоби працювали на повніше розкриття творчого задуму.

Діапазон творів розписного текстилю дуже великий. Легкі декоративні завіси, свого роду рухливі стіни, прикрашені розписом будуються композиційно як монументально-декоративні твори, невеликі панно будуються аналогічно композиції станкової графіки, оскільки станкові панно камерного типу – це твори станково-декоративні, призначені для інтер'єру. Ці своєрідні декоративні етюди, в яких зображення формуються переважно кольорами, по своїй художній виразності можуть бути художньою домінантою в інтер'єрі, емоційно підтримувати середовище. Широко багик використовують також для оздоблення одягу та утилітарних предметів.

Роботу над ескізом треба починати з композиційних пошуків. До уваги береться призначення речі, сюжет, майбутня техніка виконання.

Студенти художньо-графічних факультетів починають з I курсу знайомитись з основними засобами і видами композиції та основами кольорознавства, тому вони мають уяву про колір, як виразний елемент композиції, та такі засоби, як рівновага, ритм, статика, динаміка, пропорції, симетрія, асиметрія, контраст, нюанс, акцент, рівновагу. Засвоєння практичних вправ з розпису текстилю бажано поєднувати їх з вправами з основ композиції.

Процес створення композиції в техніці батіка – це постійний творчий пошук. Зробити ескіз на папері і повторити його без змін практично неможливо, тут потрібен ризик та особливе почуття конкретного матеріалу.

Розпис текстилю передає живий рух руки автора. Комбінована техніка, вільний розпис, поєднаний з холодним батіком, набризмами і т. п. відкриває простір для імпровізації і фантазії. Особливо хотілось би звернути увагу на завдання по інтерпретації. Предметом інтерпретації може стати натюрморт, який виконується або згідно з програмою живопису, або окремо. Розв'язати дане завдання можна, використовуючи реалістичні замальовки. Різноманітні за тоном,

кольором, формою предмети, з яких укладають натюрморт, необхідно сприймати як певне джерело на основі якого студенти можуть імпровізувати внаслідок своїх смаків і уподобань, використовуючи здобуті раніше навички. Спочатку треба виконувати різноманітні рисунки натюрморту, намагаючись подати його композицію, виявити характер предметів. Далі виконуються варіанти стилізації натюрморту, і вже потім йде черга імпровізації, де, щоб виявити виразність графічного і живописного трактування самого натюрморту, можлива також деформація чи перегин форм предметів. Підхід до розв'язання кожного завдання має бути творчим, тому що саме так формується самостійність авторського мислення. Звісно, що предметом стилізації та інтерпретації може бути не тільки натюрморт, а й портрет, пейзаж, багатофігурні композиції і т. д.

Щоб закріпити і поглибити свої навички доцільно проводити обговорення ескізів і готових робіт, відвідувати музеї та художні виставки, знайомитись з творами класичного народного мистецтва.

Висновки. Успішне виконання дипломного завдання в техніках батіка можливе за умов синтезу набутих студентами навичок в галузі декоративного текстилю, композиції, малюнку та живопису, історії мистецтва, методичних вимог кафедри і дипломного керівника.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Результати досліджень можуть бути використані при розробці навчальних програм, спецкурсів, індивідуальній роботі з фахових дисциплін на художньо-графічних факультетах педагогічних вузів.

Література

1. Анри де Моран. История декоративно-прикладного искусства. – М.: Искусство, 1982. – 577 с.
2. Козлов В. Н. Основы художественного оформления текстильных изделий: Учебник для вузов. – М.: Легкая и пищевая промышленность., 1981. – 264 с.